

ÖĞRETMEN ADAYLARI NİTELİKLERİNİN İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME YÖNTEMİNE UYGUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Suitability of Teacher Candidates' Qualities to Cooperative Learning Method

Etem YEŞİLYURT ¹

Özet

Tarama modeli niteliğindeki bu çalışma ile öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın evrenini Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi ve Eğitim Fakültesi üçüncü sınıf öğretmen adayları, örnekleme evrenden tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş 505 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen ve beşli likert tipi maddelerden oluşan ölçekle toplanmıştır. Verilerin analizinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız gruplar t testi ve mann-whitney testi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının; fikir dinleme, demokratik davranma, sorumlulukları yerine getirme ve ortak karar alınmasına dikkat etme, iletişim kurma, faklı kişiliklere değer verme, adil davranma, kin gütmeme, işbirliğine önem verme vb. niteliklere önemli derecede sahip oldukları belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, öğretmen adaylarının niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi için yeterli derecede uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanımına ağırlık verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: İşbirliğine dayalı öğrenme, öğretmen adayları nitelikleri, yöntem.

Abstract

In this study, which is in a survey model, it was aimed to determine the suitability of teacher candidates' qualities to cooperative learning method. The population of this study consists of third class teacher candidates of Faculties of Education and Technical Education. A sample of 505 teacher candidates was selected from this population randomly. Data were obtained with five-item likert type scale and frequency, descriptive, t-test, mann whitney tests were applied. As a result of this study, it was determined that teacher candidates had these qualities considerably: listening different opinions, behaving democratically, performing responsibilities and being attentive for a shared process of decision making, communicate others, seeing others' personalities as valuable, being equitable, not to nurture grudge against others and attaching importance to sharing and cooperation. In this context, it was revealed that teacher candidates were suitable to cooperative learning method. Besides, it was concluded that qualities of teacher candidates of Technical Education Faculty were more suitable to

¹ Arş. Gör., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 23119 - Elazığ. etemyesilyurt@gmail.com

cooperative learning method. The use of cooperative learning methods should be given importance.

Keywords: *Cooperative learning, qualities of teacher candidates, method*

Giriş

Son zamanlarda, özellikle rekabetçi eğitim anlayışının da etkisiyle yaygın eğitim kurumlarında bireysel başarı açısından bireysel öğretimin ağırlık kazanmaya başladığı gözlenmektedir. Örgün eğitim kurumlarında bireysel amaç ve başarı ön planda yer alamamaktadır. Maddi ve fiziksel imkanlar, eğitimin genel amaçlarına ulaşma çabası ve öğretmen nitelikleri, öğrencilerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçları, güven, sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışma, paylaşım, birlikte öğrenme, biz bilinci duygusu, empati kazanımı vb. nedenler, örgün eğitimde kitlesel başka bir deyişle toplu öğretimi, öğrenmeyi ve başarıyı temele alınmasını gerektirmektedir. Toplu öğrenme için birçok model, yöntem ve teknik bulunmaktadır. Bu bağlamda işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, toplu öğrenme yaklaşımları arasında yer almaktadır.

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Genel Özellikleri

Gelişiminde Dewey, Vygotsky ve Slavin'in öncülük ettiği, bilimsel yaklaşım ve demokratik tutumun baskın olduğu işbirliğine dayalı öğrenme (Sönmez, 2008), öğrencilerin küçük gruplar halinde çalışarak ve birbirinin öğrenmesine yardım ederek öğrenmeyi gerçekleştirme süreci olarak tanımlanabilir (Açıkgöz, 1992). Tanımdan da anlaşılacağı üzere işbirliğine dayalı öğrenme için en az iki bireyin bir arada bulunarak amaçlı bir faaliyette bulunması gerekmektedir.

Bu noktadan hareketle, bir arada bulunan bireylerin daima işbirliğine dayalı bir grup olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Bu nedenle Koçel (1998) ve Gökbaş'a (2001) göre eğer bir grup; kendine özgü amaç ve misyonunun varlığı, sorun çözmenin grubun varlık sebebi olması, etkinliğin grubun ortak ürünleri ve çıktısıyla ölçülmesi, üyelerin tümünün hedefe kilitlenmiş olması, üyeler arasında olumlu çatışma türü yaşanması, üyelerin birbirlerine güvenmesi, kararların birlikte alınması, üyelerin hem kendilerini hem de grubun diğer üyelerini geliştirme çabası göstermesi, her üyenin yapacağı işin ve bu iş ile ilgili eylemlerin açık olması özelliklerini taşıyorsa, bu grup işbirliğine dayalı öğrenme grubu olarak adlandırılabilir.

İşbirliğine dayalı öğrenmenin genel özellikleri olarak; amacın grubun tamamı için önemli ve grupların yetenek, zekâ, gereksinim, cinsiyet vb. farklılıklar açısından heterojen yapıda olması, grup içerisinde olumlu etkileşimin bulunması, araç-gereç, fikir, iş, düşünce vb. unsurların grubun tüm üyelerince paylaşılması, her bir üyenin konunun bir parçasından sorumlu tutulması, değerlendirmede üyelerin grup çalışmasına katkılarının temel alması, gruplar arası yarışma ve rekabetin bulunması ve öğretmenin rehber konumda olması yer almaktadır (Açıkgöz, 2007; Ekinci, 2007; Sönmez, 2005, Taşpınar, 2005).

İşbirliğine Dayalı Öğrenmede Grup Üyelerinin Özellikleri

İşbirliğine dayalı öğrenme yönteminin başarıyla uygulanması için grup üyelerinin; rollerini iyi bilmeleri, farklı niteliklere sahip olmaları, ortak amaçta birleşmeleri, yapılan işlere değer vermeleri, toplu çalışma ve başarıyı vurgulamaları, eşit statülerde olmaları, paylaşma ve işbirliği kültürüne önem vermeleri, kararlara katılmaları, arkadaşlarını etkin dinlemeleri, açık iletişim kurmaları, birbirlerine eşit davranmaları, birlikte hareket etmeleri gerekir (Gürol, 2004; Meintel, 2005; Meriwether and Duyar, 1997; Sholtes, Joiner and Strebiel, 2003; Wallece, 1998). Grup üyelerinin bir bilinicini taşımaları ve birimiz hepimiz içindir anlayışını benimsemeleri önemli bir özellik olarak yer almaktadır. Ayrıca Ross'a göre grubun araştırma ve öğrenmesine öğretmenin yardım etmesi, grubun sosyal imkânlarının iyileştirilmesi, grup etkinliklerinde iyileştirici ve kolaylaştırıcı öğretmen davranışı ve grupta yer alan herkesin rollerini değiştirmeleri işbirliğine dayalı öğrenmenin niteliğini önemli derece etkileyen stratejiler arasında yer almaktadır (Ross, 2008).

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Olumlu Yanları

Yardımlaşma, paylaşma, sorumluluk alma ve işbirliği yapma gibi sosyal becerilerin ve duyuşsal özelliklerin gelişmesine yardımcı olan işbirliğine dayalı öğrenme (Özer, 2005; Yılmaz, 2007), grup üyelerine bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranış türlerinde birçok fayda sağlamaktadır (Açıkgöz, 1992; Demirel, 2007; Kıncal, Ergül ve Timur, 2007; Peterson and Jeffrey, 2004; Şimşek, Doymuş ve Şimşek, 2008). Yirminci yüzyılın son yıllarından itibaren eğitimde en iyi uygulamalar arasında yer alan işbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilere hem öğrenci hem de öğretmen rolleri hakkında deneyim kazandırmakta ve onların kendilerinde var olan farklı yetenek ve öğrenme stillerinin farkına varmasını sağlamaktadır (Rolheiser and Anderson, 2004). Bu yöntem ayrıca grup üyelerinin; bireysel problemler ve sorunların farkına varmalarını, görevlerini gözden geçirmeleri ve hatırlamalarını, grup amacına ulaşmaları için izlenmesi gereken prosedür veya işlemlerin farkında olmalarını sağlamaktadır (King, 2008).

İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, grup üyelerinin birlikte çalışmasına, problem çözme ve sosyal becerilerinin gelişimine yardımcı olmakta (Şimşek, Doymuş ve Bayrakçeken, 2004), bir işin yapılması için harcanan zamandan tasarruf sağlamakta (Cafıoğlu, 1996) ve grup üyeleri işbirlikli öğrenme kriterlerini yerine getirmektedir (Özdamlı ve Uzunboylu, 2008). Ayrıca bu yöntemde grup üyeleri; yaptıkları işten daha fazla haz duymakta, empatik yeterlikleri sayesinde daha sinerjik topluluklar oluşturmakta (Töremen, Ekinci ve Karakuş, 2006), üyelerin üretkenlik ve akademik başarısı artmaktadır (Aksoy, 2006). Bunların yanı sıra işbirliğine dayalı öğrenmenin; grup üyeleri arasında sosyal bağlılığı artırdığı, üyelere ortak fayda ve içsel motivasyon sağladığı (Johnson and Johnson, 2005), stresi azalttığı (Carpenter; 2003), öğrenme etkinliklerine ve derslere karşı öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği (Oral, 2000), grup üyelerinin mutlu olmasını sağladığı (Zhi and Liu, 2007) ve geleneksel öğretim

yöntemlerine göre öğrenci başarısını artırdığı (Gömleksiz ve Onur, 2005) bilinmektedir. Grup üyeleri görüş birliğinde oldukları için sorunların çözümlerinin grupça daha fazla kabul görmesi (Keçecioğlu, 2002) bu yöntemin diğer olumlu yönleri arasında yer almaktadır.

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Olumsuz Yanları

İşbirliğine dayalı öğrenmenin olumsuz yanları arasında, kendine güveni az olan öğrencinin gruba bağlılıkta zorlanması, grup içerisinde yıkıcı tartışmaların yaşanması, zamanın boşa harcanması, grup başarısının bireysel çaresizliğe yol açması, üst düzey nitelikli kişilerin grup üzerinde baskı oluşturması ve bu kişilerin becerilerini gizlemesi gösterilmektedir (Scheepers, 2000, Akt. Taşpınar, 2005). Açık göz ise karmaşık konuların anlatılmasının zor olması, bazı öğrencilerin grup çalışmasını sevmemesi, yetenekli ve başarılı öğrencilerin öğretmen olarak kullanılması ve yavaş öğrenen öğrencilerin gruptan dışlanması işbirliğine dayalı öğrenmenin diğer olumsuz yanları arasında sıralanmaktadır (Açık göz, 1992). Üstün yetenekli öğrencilerin kendi düşüncelerini kabul ettirebilmek için gruba baskısı yapmaları ve grup üzerinde otorite kurmaları bu yöntemin diğer olumsuz yanları olarak kabul edilebilir.

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin İlkeleri

Her öğrenme yönteminin kendine özgü ilkeleri veya özellikleri olduğu gibi işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin de kendine has birtakım ilkeleri bulunmaktadır. İşbirliğine dayalı öğrenmenin ilkeleri şu şekilde sınıflandırılmaktadır (Açık göz, 2007; Çaycı, Demir, Başaran ve Demir, 2007; Ekinci, 2007; Sönmez, 2005):

Bireysel Sorumluluk: Grupta yer alan her üyenin bilgi beceri ve davranış bakımından güçlü bireyler olmasını, potansiyeli ölçüsünde grubun amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunmasını ve kendine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirme sorumluluğu ile yükümlü olduğunu vurgulamaktadır.

Yüz Yüze Etkileşim: İşbirliğine dayalı öğrenmenin daha etkili ve verimli şekilde gerçekleşmesi için grup üyelerinin birbirini cesaretlendirmesi, desteklemesi, yardım etmesi, fikirlerin tartışılması yüz yüze etkileşim, sorumluluk gibi kavramların önemini vurgulamaktadır.

Fiziksel Hareketlilik ve Psikolojik Duyarlılık: Öğretmenin çok yönlü ve samimi bir iletişim ile sınıfta sürekli gezerek, yardım ve yönlendirme ihtiyacı olan grupları ve bireyleri bulma, görebilme ve onlara zamanında ulaşabilme olarak açıklanmaktadır.

Eşit Başarı Fırsatı: Grupta yer alan her üyenin, arkadaşları başaramadan başarılı olamayacağını bilmesi, bu bilinçle arkadaşlarına yardım etmesi ve başarı durumuna bakılmaksızın herkese eşit çaba göstermelerinin sağlanmasını işaret etmektedir.

Grubun Kendini Değerlendirmesi: Grup üyelerinin, bireysel ve grup amaçlarına ulaşma düzeylerini değerlendirmesini ve birlikte çalışma becerilerini geliştirilerek devam ettirilmesini ifade etmektedir.

Karma (Heterojen) Gruplama: İşbirliğine dayalı öğrenme başarısı üzerinde grupların; başarı, yetenek, cinsiyet, ırk, etnik köken, tutum ve kişilik özellikleri açısından heterojen yapıda oluşmasını belirten bir ilkedir.

Destekleyici Denetim: Öğretmenin, çalışmalar sırasında gözlem yapması, uygun dönütler vererek öğrencilerin bireysel veya grup sorunlarını yine kendilerinin çözebileceği şekilde süreci yönlendirmesini gerektiren bir ilkedir.

Sosyal Beceriler: Sosyal becerilerin kullanılması, üyelerin birbirini yeterince tanınması ve birbirlerine destek vermesi üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Öğrenme Ortamı: Sınıf ortamının, öğrencilerin grup etkinliklerine katılımını ve konsantrasyonlarını arttıracak şekilde düzenlenmesini, ısı, ışık, renk düzeni vb. fiziksel öğelerin öğrenci ve yönetime uygulunu ifade etmektedir.

Pozitif Dayanışma: İşbirliğine dayalı öğrenmenin özünü oluşturan bu ilke, gruptaki bireylerin birbirlerinin öğrenmesindeki sorumluluğu, grup başarısını ve pozitif dayanışmayı ön planda tutmaktadır.

Planlama: Öğretim sürecinin planlamasıdır. Öğrenci ve öğrenim ortamıyla ilgili ayrıntılı bilgi toplanarak etkinliklerin bu bilgilere göre düzenlenmesini vurgulamaktadır.

Değerlendirme: İşbirlikli öğrenme yönteminde bireysel ve grup değerlendirme yöntemlerinin her ikisinin de kullanılmasını vurgulayan bir ilkedir.

Grup Amaçları: Bu ilke işbirliğine dayalı öğrenmede öğrencilerin grup amacı doğrultusunda çalışmalarına dikkat çekmektedir.

Olumlu Bağımlılık: ‘Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için’ anlayışını ifade etmektedir.

Atlanta’da 1999’da ve Dallas’ta 2000’de, dünyanın yetmiş ülkesinden 12.000 eğitimcinin katıldığı toplantılarda 21. yüzyılın ilk on beş yılına damgasını vuracak eğilimler arasında, işbirliğine dayalı yaklaşımlarla öğretim-öğrenme süreçlerinin yaşanması gerektiğine ihtiyaç duyulacağı ortaya konulmuştur (Baltaş, 2003). Konuyla ilgili yapılan çeşitli araştırmalar tezi destekleyici niteliktedir. Nitekim Yeşilyurt’un konuyla ilgili yaptığı bir çalışma sonucunda işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranışları üzerinde önemli derecede olumlu bir etki yaptığı ortaya çıkmıştır (Yeşilyurt, 2009). Başka bir çalışma sonucundaysa işbirlikli öğrenmenin strateji öğretimi ve öğrencilerin duyuşsal özellikleri üzerinde olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir (Güvenç ve Açıköz, 2007). Ortaya çıkan sonuçlar işbirliğine dayalı öğrenme yöntemini kullanmanın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Ancak işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin eğitim sürecinde uygulanabilirliği ve amacına ulaşması açısından öğrenci özelliklerinin bu yönetime yatkın olması gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak,

öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğunu tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır.

Öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğu açısından öğretmen adaylarının görüşleri arasında;

1. Cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Çalışmanın evrenini, 2006-2007 akademik yılında Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören üçüncü sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Öğretim elemanlarından, grup halinde çalışma gerektiren öğretim yöntemlerine en fazla üçüncü sınıfta ağırlık verdikleri görüşünün alınması evren olarak üçüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının seçilme nedenini oluşturmuştur. Tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş 505 öğretmen adayı çalışmanın örneklemini teşkil etmektedir. Araştırmanın evrenini 1242 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu durumda örneklem, evrenin %40.66'sını temsil etmektedir. Araştırma, üçüncü sınıf öğretmen adaylarının, araştırma ölçeğinde yer alan maddelere verdikleri görüşlerle sınırlıdır. Araştırma tarama modeli niteliğindedir. Tarama modelinin özellikleri arasında, var olan durumu olduğu gibi yansıtması (Balcı, 2004; Karasar, 1999) yer almaktadır.

Çalışmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan beşli likert türü ölçekle elde edilmiştir. Konuyla ilgili yerli ve yabancı literatür taraması sonucunda araştırmacı tarafından geliştirilen 16 maddelik ölçek, üç dilbilgisi ve üç alan uzmanı olmak üzere toplam altı kişilik uzman grubun görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmıştır. Bir ölçeğin kapsam ve görünüş geçerliği, uzman görüşleriyle değerlendirilebilir (Büyüköztürk, 2007). Taslak ölçek güvenilirlik çalışması için Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesinde dördüncü sınıfta öğrenim gören 45 öğretmen adayı üzerinde pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısı Cronbach Alfa=.856, Bartlett=1423.456 ($p=0.000$) ve geçerlik katsayısı KMO=.903 şeklinde ortaya çıkmıştır. KMO sonucunun .50'den büyük olması (Kalaycı, 2006) ve Bartlett testinin anlamlı çıkması (Büyüköztürk, 2007) veri setinin faktör analizi için uygunluğunu göstermektedir. Faktör analizi sonucunda ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri .45'in üzerinde olduğu ve maddelerin faktör yüklerinin alt ve üst değerleri .46 ile .89 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında ölçeğin uygulanabilirliğine karar verilmiştir. Ayrıca uygulama sonrasında yapılan analizde Alpha=.878, Bartlett Testi=2044.264 ve KMO=.912 olarak tespit edilmiştir..

Ölçek iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde öğretmen adaylarının demografik bilgilerine yönelik iki madde, ikinci bölümde ise öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğunu belirlemeye yönelik on altı madde yer almaktadır. Veri toplama aracı beşli likert tipi derecelendirme ölçeği esas alınarak geliştirilmiş ve değer aralıkları

olarak olumludan olumsuzu doğru 5.00–4.21 Her Zaman; 4.20–3.41 Genellikle; 3.40–2.61 Ara Sıra; 2.60–1.81 Nadiren; 1.80–1.00 Hiçbir Zaman olarak puanlandırılmıştır. Veriler SPSS for Windows paket programıyla analiz edilmiş; öğretmen adaylarının demografik özelliklerini belirlemek için frekans ve yüzde teknikleri kullanılmıştır. Öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğu açısından öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek için aritmetik ortalama ve standart sapma teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca cinsiyet ve fakülte değişkenleri açısından, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Gruplar t-Testi yapılmıştır. Bu test sonucunda dağılımın homojen olmadığı maddeler için Mann-Whitney U (MWU) Testi uygulanmış, testlerin anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümünde katılımcıların demografik özellikleri ile çalışmanın amacına uygun olarak belirlenen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

1. Demografik Özellikler

Öğretmen adaylarının demografik özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri (N=505)

Demografik Özellikler	f	%
Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı		
Erkek	382	75.6
Kadın	123	24.4
Fakülte Değişkenine Göre Dağılımı		
Teknik Eğitim Fakültesi	299	59.2
Eğitim Fakültesi	206	40.8
Toplam	505	100.0

Tablodan da anlaşıldığı gibi öğretmen adaylarının %75.6’sı erkek ve %24.4’ü kadın olup genel olarak cinsiyet dağılımında erkek oranının fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, çalışmanın örnekleminde yer alan Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının erkek ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır. Fakültele göre dağılımda, öğretmen adaylarının %59.2’sinin Teknik Eğitim Fakültesinde, %40.8’sinin Eğitim Fakültesinde öğrenimlerini sürdürdükleri görülmektedir.

2. Öğretmen Adayları Niteliklerinin İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemine Uygunluğuna İlişkin Bulgular ve Yorumları

Öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğuna ilişkin bulgular Tablo 2’de yer almaktadır. Öğretmen adaylarının en üst düzeyde; arkadaşlarının fikrini dinleme (madde 8: $\bar{x}=4.24$), arkadaşlarıyla ilişkilerde demokratik davranma (madde 9: $\bar{x}=4.27$), aldıkları

sorumlulukları yerine getirme (madde 13: $\bar{x}=4.22$) ve toplu çalışmalarda ortak karar alınmasına dikkat etme (madde 14: $\bar{x}=4.25$) niteliklerine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen Adayları Niteliklerinin İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma, t testi ve Sonuçları

Maddeler		\bar{x}	SS
1	Ortak çalışmalarda arkadaşlarımla ilgilenirim.	3.89	0.97
2	Arkadaşlarımla açık iletişim kurarım.	4.01	0.90
3	Arkadaşlarıma güven veririm.	3.95	0.97
4	Farklı kişilik özelliklerine sahip olan arkadaşlarıma değer	4.05	0.95
5	Yeni fikirlere açık olurum.	4.17	0.89
6	Ortak çalışmalarda arkadaşlarıma adil davranırım.	4.15	0.93
7	Kimseye kin gütmem.	4.07	0.98
8	Her arkadaşımın fikrini dinlerim.	4.24	0.87
9	Arkadaşlarımla ilişkilerimde demokratik davranırım.	4.27	0.85
10	Başarılı olmaları için arkadaşlarımla motivasyonunu canlı	4.04	0.92
11	Arkadaşlarımla çıkarlarımı, kendi çıkarlarımdan üstün tutarım.	3.90	1.15
12	Ortak çalışmayı severim.	3.98	0.88
13	Aldığım sorumlulukları yerine getiririm.	4.22	0.94
14	Toplu çalışmalarda ortak karar alınmasına dikkat ederim.	4.25	0.93
15	İşbirliğine önem veririm.	4.05	0.96
16	Ortak çalışmalarda grup başarısını bireysel başarıya tercih	4.11	0.90
Toplam		4.09	0.95

M. No	Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları							
	Erkek (f= 382; %75.6)		Kadın (f= 123; %24.4)		t ve p Değerleri		Levene Testi	
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS	t	p	F	p
3	3.93	1.00	3.99	0.88	-0.55	0.58	4.13	0.04*
9	4.22	0.89	4.43	0.69	-2.80	0.00	5.11	0.02*
Mann-Whitney U Testi Sonuçları								
	Sıra Ortalaması	Sıra Ortalaması	Anlam. Düz.	MWU				
3	252.47	254.65	0.878	23289.500				
9	245.88	275.12	0.035*	20772.000				

	Fakülte Değişkenine Göre t Testi Sonuçları							
	TEF (f= 299; %59.2)		EF (f= 206; %40.2)		t ve p Değerleri		Levene Testi	
	\bar{x}	ss	\bar{x}	ss	t	p	F	p
1	4.02	0.90	3.71	1.03	3.51	0.00	7.70	0.00*
3	4.04	0.98	3.82	0.94	2.45*	0.01	0.00	0.92
4	4.14	0.93	3.92	0.97	2.52*	0.01	0.02	0.86
6	4.26	0.85	3.99	1.03	3.15*	0.00	1.64	0.20
7	4.18	0.92	3.91	1.05	3.09*	0.00	1.01	0.31
8	4.33	0.83	4.12	0.92	2.65*	0.00	0.09	0.76
9	4.34	0.80	4.17	0.91	2.10*	0.03	1.11	0.29
10	4.14	0.88	3.91	0.97	2.72*	0.00	1.76	0.18
11	4.12	1.00	3.59	1.27	4.96	0.00	25.22	0.00*
	Homojen Dağılım Göstermeyen Maddeler İçin Mann-Whitney U Testi							
	Sıra Ortalaması		Sıra Ortalaması		Anlam. Düz.		MWU	
	1	269.96	228.38	0.00*	25725.000			
11	276.77	218.49	0.00*	23688.500				

*p<0.05 TEF: Teknik Eğitim Fakültesi EF: Eğitim Fakültesi

Ayrıca öğretmen adaylarının; ortak çalışmalarda arkadaşlarıyla ilgilenme (madde 1: \bar{x} =3.89) ve onlarla açık iletişim kurma (madde 2: \bar{x} =4.01), arkadaşlarına güven verme (madde 3: \bar{x} =3.95), farklı kişilik özelliklerine sahip olan arkadaşlarına değer verme (madde 4: \bar{x} =4.05), yeni fikirlere açık olma (madde 5: \bar{x} =4.17), ortak çalışmalarda arkadaşlarına adil davranma (madde 6: \bar{x} =4.15), kimseye kin gütmeme (madde 7: \bar{x} =4.07), arkadaşlarının motivasyonunu canlı tutma (madde 10: \bar{x} =4.04), onların çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün görme (madde 11: \bar{x} =3.90), ortak çalışmayı sevme (madde 12: \bar{x} =3.98), işbirliğine önem verme (madde 15: \bar{x} =4.05) ve ortak çalışmalarda grup başarısını kendi başarısından üstün görme (madde 16: \bar{x} =4.11) niteliklerine de önemli derecede sahip oldukları belirlenmiştir.

Ölçekte yer alan maddelere ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin genel aritmetik ortalaması 4.09 olarak elde edilmiştir. Buna göre öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme için genellikle olumlu ve uygun olduğu yorumu yapılabilir. Ortaya çıkan bulgular, işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi için, grup üyelerinde bulunması gerekli olan niteliklerin, öğretmen adaylarında yeterli derecede bulunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, genel anlamda öğretmen adaylarının işbirliğine dayalı öğrenme için grup üyelerinde bulunması gereken niteliklere sahip oldukları veya öğretmen adayı niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin uygulanması için yeterli derecede uygun olduğu söylenebilir.

Cinsiyet değişkeni açısından kadın öğretmen adaylarının, arkadaşlarıyla ilişkilerinde demokratik davranma konusunda erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek düzeyde bir görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır (madde 9: Sıra Ort.=275.12 > Sıra Ort.=245.88). Bu bulgunun ortaya çıkmasına, kadın öğretmen adaylarının adalet, eşitlik ve hak kavramlarına, erkek öğretmen adaylarına göre daha fazla önem vermeleri etki etmiş olabilir. Sonuç olarak, güven verme ve demokratik davranma konuları açısından kadın öğretmen adayları niteliklerinin erkek öğretmen adayları niteliklerine göre işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine daha uygun olduğu yorumu yapılabilir.

Yapılan MWU testi sunucunda, grupları sıra ortalaması dikkate alındığında Teknik Eğitim Fakültesinde (TEF) öğrenim gören öğretmen adaylarının, Eğitim Fakültesinde (EF) öğrenim gören öğretmen adaylarına göre; ortak çalışmalarda arkadaşlarıyla ilgilenme ve arkadaşlarının çıkarlarını, kendi çıkarlarından üstün tutma niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi için daha uygun olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Arkadaşlarına güven verme (madde 3: $\bar{x}=4.04 > \bar{x}=3.82$), farklı kişilik özelliklerine sahip olan tüm arkadaşlarına değer verme (madde 4: $\bar{x}=4.14 > \bar{x}=3.92$), ortak çalışmalarda arkadaşlarına adil davranma (madde 6: $\bar{x}=4.26 > \bar{x}=3.99$), kin gütmeme (madde 7: $\bar{x}=4.18 > \bar{x}=3.91$), her arkadaşın fikrini dinleme (madde 8: $\bar{x}=4.33 > \bar{x}=4.12$), arkadaşlarıyla ilişkilerinde demokratik davranma (madde 9: $\bar{x}=4.34 > \bar{x}=4.17$) ve başarılı olmaları için arkadaşlarının motivasyonunu canlı tutma (madde 10: $\bar{x}=4.14 > \bar{x}=3.91$) nitelikleri açısından işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine uygunluğu konusunda TEF öğretmen adaylarının, EF öğretmen adaylarına göre daha yüksek düzeyde bir görüş bildirdikleri söylenebilir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, genel olarak TEF'de öğrenim gören öğretmen adaylarının meslek liselerinden ve EF'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ise genel lise ve dengi okullardan gelmeleri etki etmiş olabilir. Çünkü meslek liselerinde ekip halinde öğrenmeye ve grup çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmektedir. Bu durum meslek lisesi kökenli öğretmen adaylarının biz bilinci, arkadaşlarıyla ilgilenme, güven, ortak çalışma anlayışı, sorumluluk bilinci, işbirliği ve paylaşım vb. niteliklere daha yüksek düzeyde sahip olmalarına bağlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

İşbirliğine dayalı öğrenme, grup üyelerine, faaliyetlerde aktif rol almalarını, fark edilemeyen sorunları ve nitelikleri fark etmelerini sağlamaktadır. Üyelerin birlikte çalışma ve yaratıcılıklarını, problem çözme ve sosyal becerilerini geliştiren işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, bunların yanı sıra bir işin yapılması için gerekli olan zamandan tasarruf sağlamayı da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda bu yöntem, grup üyelerinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarına fayda sağlamaktadır. Ancak işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılması için, grubu oluşturan üyelerin bir takım özelliklerinin takım halinde çalışmaya ve işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılmasına uygun olması gerekmektedir.

Bu çalışmayla, öğretmen adaylarının; arkadaşlarının fikrini dinleme, arkadaşlarıyla ilişkilerde demokratik davranma, aldıkları sorumlulukları yerine getirme ve toplu çalışmalarda ortak karar alınmasına dikkat etme niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi için yüksek düzeyde uygun olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının; arkadaşlarıyla iletişim kurma, farklı kişilik özelliklerine sahip olan arkadaşlarına değer verme, yeni fikirlere açık olma, arkadaşlarına adil davranma, kin gütmeme, arkadaşlarının motivasyonunu canlı tutma, işbirliğine önem verme ve grup başarısını kendi başarısından üstün görme niteliklerinin de işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine önemli derecede uygun olduğu belirlenmiştir. Bunların yanı sıra öğretmen adaylarının; ortak çalışmalarda arkadaşlarıyla ilgilenme, arkadaşlarına güven verme, onların çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün görme ve ortak çalışmayı sevme niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine önemli ölçüde uygun olduğu görülmüştür. Değişkenler bazında, cinsiyet değişkeni açısından öğretmen adayları nitelikleri arasında çok fazla anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Fakülte değişkeni açısından TEF’de öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları niteliklerinin, EF’de öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları niteliklerine göre işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi için daha uygun olduğu belirlenmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda, genel olarak öğretmen adayları niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi ve bu yöntemin kullanımı için yeterli derecede uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan, örgün eğitim kurumlarında zaman, maddi ve fiziksel imkânlar el verdiği ölçüde işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi kullanılabilir. Ancak işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenciler üzerindeki etkisi, özellikle de duyuşsal davranışlar açısından meydana getirdiği olumlu davranışlar dikkate alındığında EF’de öğrenim gören öğretmen adaylarına yönelik bu yöntemin kullanılmasına önem verilmelidir. Böylece bir yandan bu adayların sosyal becerileri gelişirken diğer taraftan da işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılması sonucunda adayların bu yöntemin kullanılması için gereken nitelikleri kazanmaları sağlanmış olacaktır. Ayrıca ortaya çıkan sonuçlara göre TEF’de öğrenim gören adayların niteliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine daha uygun olması nedeniyle TEF’de işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılmasına daha fazla önem ve fırsat verilmelidir.

Kaynaklar

- Açıkgöz, K. Ü. (2007). *Aktif Öğrenme*, İzmir, Biliş Özel Eğitim, Danış., Araştırma Hizmetleri Yayınları.
- Açıkgöz, K. Ü. (1992). *İşbirlikli Öğrenme: Kuram, Araştırma, Uygulama*, Malatya, Uğurel Matbaası.
- Aksoy, G. (2006). “İşbirlikçi Öğrenme Yönteminin Genel Kimya Laboratuvarı Dersinde Akademik Başarıya, Laboratuvar Malzemesi Tanıma ve Kullanma Becerisine Etkisi” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeleri*, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Baltaş, A. (2003). *Ekip Çalışması ve Liderlik*, İstanbul, Remzi Kitabevi.

- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*,. Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Cafoğlu, Z. (1996). *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi*, İstanbul, Avni Akyol Kültür ve Eğitim Vakfı.
- Carpenter, S.R. (2003). Incorporation of a Cooperative Learning Technique in Organic Chemistry, *Journal of Chemical Education*, (80), 330-332.
- Çaycı, B., Demir, M. K., Başaran M. ve Demir, M. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme İle Kavram Öğretimi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (2), 619-630
- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Ekinci, N. (2007). Eğitimde Yeni Yönelimler, Ö. Demirel (Ed.) *İşbirliğine Dayalı Öğrenme* (ss. 93-109), Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Gökbaş, M. (2001). "Eğitimde Takım Çalışması ve Karara Katılma" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gömlüksiz, M. N. ve Onur, E. (2005). İngilizce Öğreniminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi, *Milli Eğitim Dergisi*, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/166/index3-icindekiler.htm>. Erişim Tarihi: 02.02.2009.
- Gürol, M. (2004). Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme, M. Gürol (Ed.) *Öğretim Sürecinde İletişim, Model ve Uygulamalar*, Elazığ, Üniversite Kitabevi.
- Güvenç, H. ve Açıkgöz, K. Ü. (2007). İşbirlikli Öğrenme ve Kavram Haritalamanın Öğrenme Stratejisi Kullanımı Üzerindeki Etkisi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (1), 95-127.
- Johnson, D. W. and Johnson, R. T. (2005). Co-operative Learning, R. M. Gillies and A. F. Ashman (Ed.) *Student Motivation in Co-operative Groups, Social Interdependence Theory*, London and New York, Taylor and Francis e-Library
- Kalaycı, Ş. (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ş. Kalaycı (Ed.) *Faktör Analizi* (ss. 321-331). Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Keçecioglu, T. (2002). *Takımın Kimyası ve Mimarisi*, İstanbul, Literatür Yayıncılık.
- Kıncal, R. Y., Ergül, R. ve Timur, S. (2007). Fen Bilgisi Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 156-163
- King, A. (2008). The Teacher's Role in Implementing Cooperative Learning in the Classroom, R. M. Gillies., A. F. Ashman and J. Terwel (Ed.), *Structuring Peer Interaction to Promote Higher-Order Thinking and Complex Learning in Cooperating Groups*, New York, Springer Science+Business Media.
- Koçel, T. (1998). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul, Beta Yayınları.
- Meintel, J. (2005). Building Team.Mobility Forum, *The Journal of the Air Mobility Command's Magazine*, 14(4), 32-34
- Meriwether, C. and Duyar, İ. (1997). *Okul Yönetimi*, Ankara, YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitim.
- Oral, B. (2000). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme İle Küme Çalışması Yöntemlerinin Öğrencilerin Erişimleri, Derse Yönelik Tutumları ve Öğrenilenlerin Kalıcılığı Üzerindeki Etkileri, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (19), 43-49.
- Özdamlı, F. ve Uzunboylu, H. (2008). Öğretmen Adaylarının Teknoloji Destekli İşbirlikli Öğrenme Ortamına Yönelik Tutumları, *Cypriot Journal Of Educational Sciences*, (5), Sayfa: 28-36.
- Özer, M. A. (2005). Etkin Öğrenmede Yeni Arayışlar İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Buluş Yoluyla Öğrenme, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (35), 105-131.
- Peterson E.S. and Jeffrey A. M. (2004). Comparing the Quality of Student's Experiences During Cooperative Learning and Large Group Instruction, *The Journal of Educational Research*, 97 (3), 123-128
- Rolheiser, C. and Anderson, S.(2004). Teaching Cooperative Learning, The Challenge for Teacher Education, E. G. Cohen., C. M. Brody and M. Sapon-Shevin (Ed.), *Practices in*

- Teacher Education and Cooperative Learning at the University of Toronto*, New York, State University of New York Press.
- Ross, J. A. (2008). The Teacher's Role in Implementing Cooperative Learning in the Classroom, R. M. Gillies., A. F. Ashman and J. Terwel (Ed.), *Explanation Giving and Receiving in Cooperative Learning Groups*, New York, Springer Science+Business Media.
- Sholtes, P., Joiner, B. J. and Strebil, B. J. (2003). *The Team Handbook*, USA, Madison, WI 53705-0445.
- Sönmez, S. (2005). "İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi, Birleştirme Tekniği İle Bilgisayar Okur-Yazarlığı Öğretiminin Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sönmez, V. (2008). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Şimşek, Ü., Doymuş, K. ve Bayrakçeken, S. (2004). Lise Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilere Grupla Öğrenme Metodunun Kazandırdığı Bilgi ve Beceriler, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya, 6-9 Temmuz, İÜ. Eğitim Fakültesi.
- Şimşek, Ü., Doymuş, K. ve Şimşek, U. (2008). "İşbirlikli Öğrenme Yöntemi Üzerine Derleme Çalışması: II. İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Sınıf Ortamında Uygulanması" *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 123-142.
- Taşpınar, M. (2005). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim Yöntemleri*, Elazığ, Üniversite Kitabevi.
- Töremen, F., Ekinci, A. and Karakuş, M. (2006). Influence of Managers' Empathic Skills on School Success, *International Journal of Educational Management*, 20 (6), 490-499.
- Wallece, J. (1998). Collegiality and Teachers Work in the Context of Peer Supervision, *The Elementary School Journal*, 99 (1), 81-98.
- Yeşilyurt, E. (2009). İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 161-178.
- Yılmaz, M. (2007). Görsel Sanatlar Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (2), 747-756
- Zhi, E. and Liu, F. (2007). Colloquium. Developing A Personal And Group-Based Learning Portfolio System, *British Journal of Educational Technology*, 38 (6), 1117-1121.